

СИНДИКАТ ЗАПОСЛЕНИХ У КОМУНАЛНО-СТАМБЕНОЈ ДЕЛАТНОСТИ СРБИЈЕ

Одржан семинар о реструктурирању јавно-комуналних предузећа

Нема приватизације без стратегије

Од 2.280 продатих предузећа раскинуто 626 купопродајних уговора или 27 одсто * У Србији 310 јавно-комуналних предузећа чека Закон о комуналној делатности

Семинар о реструктурирању јавних комуналних предузећа, могућим моделима уласка приватног капитала, улози синдиката у поступку реструктурирања, мобингу и штрајковима одржан је од 23. до 26. маја у Врњачкој Бањи. Учесници скупа били су активисти из синдикалних организација и представници послодаваца комуналних предузећа из Србије. Предавачи су били Лазар Крњета из "Комдела", Горан Батак из Министарства економије и регионалног развоја, мр Милан Грујић, председник Синдиката запослених у комунално-стамбеној делатности Србије, мр Нада Новаковић, социолог и Жика Живадиновић, председник Управног одбора Удружења "Стоп мобинг Србија".

Говорећи о реструктурирању јавно-комуналних предузећа и могућим моделима уласка приватног капитала, Крњета је објаснио због чега су потребне промене у овој области. Он сматра да би у садашњим комуналним предузећима, њих око 350 у Србији, требало смањити политички утицај и више их усмерити на тржиште. Такође, потребне су нове инвестиције и рационалније пословање и трошење средстава.

Предуслови за трансформацију комуналних предузећа, истакао је Крњета, су консолидација и стабилизација предузећа, веће инвестиције и регулисање цена на квалитетнији начин. Такође, држава не би требало да изгуби контролу у том процесу, али потребна је и пуна јавност у раду. Представник "Комдела" је нагласио

да је у последњих пет година потпуно изостало инвестирање у комунална предузећа. Цене су доживеле потпуни суноврат, па губици комуналних предузећа постепено "једу" капитал тих фирми.

Објашњавајући однос приватног и јавног партнерства, Крњета је истакао да су сви приватници заинтересовани да раде са јавним сектором, а њихова предност је што су бржи и ефикаснији од државног сектора. Увођењем приватног сектора смањује се утицај државе, али доласком приватника постоји опасност да државни монопол пређе у приватни монопол.

Стратегија до краја године

Неки људи и функционери у локалним органима власти, додао је Крњета, злоупотребили су свој положај па су, и без одговарајућих закона и аката, на своју руку склапали са приватницима вишегодишње аранжмане у појединим комуналним предузећима, што се врло брзо показало као катастрофалан потез. Нејасна стратегија отежава долазак озбиљних инвестиција, што користе разни шпекуланти. Општине би требало, истиче Крњета, да обезбеде јавни интерес, а било какви уговори требало би да буду транспарентни. Због тога, Крњета сматра да би што пре требало да се донесу Стратегија и Закон о комуналним делатностима који би регулисали понашање у овој значајној области.

О изради Стратегије реструктурирања и приватизацији јавних кому-

налних предузећа говорио је Горан Батак, саветник у Министарству економије и регионалног развоја и секретар Радне групе за израду Стратегије. Он је подсетио да су први покушаји да се крене са реструктурирањем и приватизацијом били 2005. године. Било је покушаја и 2006. и 2007, али тек почетком новембра 2008. године Влада Србије определила је Министарство економије и регионалног развоја да формира радну групу за израду Стратегије. У тој групи су представници ресорних министарстава, Сталне конференције градова и општина, Агенције за приватизацију и Секретаријата града Београда за стамбено комуналне послове. У изради Стратегије учествовало је и пет међународних институција: Светска банка, Немачка развојна банка, Европска банка за обнову и развој, УСАИД-ов мега пројекат и Програм подршке развоју структуре локалне самоуправе.

Као и у случају Закона о комуналним делатностима, додао је Батак, и у Радној групи за Стратегију нема представника синдиката. И поред тога, Синдикат запослених у комунално-стамбеној делатности Србије активно је, својим примедбама, учествовао у изради првог и другог нацрта Стратегије, које су допринеле квалитетнијој верзији тренутног Нацрта стратегије. Садашњи нацрт достављен је свим члановима Радне групе и до краја маја очекује се повратна информација.

Планирано је, додао је Батак, да се од 1. јуна до краја септембра организује јавна расправа о Нацрту стратегије, после чега ће бити усвојен коначни Нацрт стратегије. У новембру Стратегија би требало да се разматра у Влади Србије, а у децембру би

почела израда Акционог плана за примену Стратегије, а затим би Стратегија била усвојена. Говорећи о приватизацији у комуналној делатности, Батак је нагласио да ниједним законским актом није прејудуцирано решење да јавни облик својине мора да се трансформише у неки други облик својине.

Министарство економије и регионалног развоја, додао је Батак, озбиљно је приступило овом послу, и подвукао да то министарство није задовољно досадашњом приватизацијом друштвеног сектора. Према подацима од 20. маја, од 2.280 продатих предузећа раскинуто је 626 купопродајних уговора или 27 одсто. Према подацима Агенције за привредне регистре на територији Србије налази се 700 јавних предузећа, од тога 27 је великих јавних предузећа где је оснивач држава а 673 основале су јединице локалне самоуправе. Око 310 је јавно-комуналних предузећа.

Циљ Стратегије реструктурирања јавно-комуналних предузећа, објашњава Батак, је да се унапреди функционисање и побољша квалитет производа и услуга, поштујући принцип конкуренције. С обзиром да се ради о јавним предузећима од општег интереса, додаје Батак, не може се применити модел приватизације каква се примењује за друштвена предузећа. Користећи искуства из европске праксе, примењиваће се модели који буду кроз Стратегију одређени. Облици приватног партнерства могу се применити у оним деловима комуналних предузећа која су велико оптерећење општинама, као на пример чишћење. Пажљиво ће се снимити и сагледати где би приватни сектор могао да унапреди услуге и смањи трошкове. Општа је оцена да постојеће цене комуналних услуга не могу да покрију основне трошкове пословања, а о инвестицијама нема говора. Посебна пажња, додаје Батак, мора се посветити социјалној категорији. Цене се морају формирати тако да буду опште прихватљиве за становништво.

Говорећи о законодавној активности, Батак је нагласио да Закон о јавним предузећима допушта страна улагања, осим у сектор вода, отпадних вода, даљинског грејања и железничког саобраћаја. Постојећи Закон о приватизацији каже да предмет приватизације не могу бити природна богатства и добра опште употребе. То значи да у комуналним предузећима

није могућа потпуна приватизација као у друштвеним предузећима. На Нацрт закона о комуналним делатностима, објашњава Батак, било је пуно примедби. Синдикат комуналаца је својим примедбама деловао да се успори и оспори доношења тог закона. Закон је тренутно на мишљењима у министарствима. Примедба Министарства економије и регионалног развоја је да се тим законом не може одредити облик јавне својине и јавног приватног партнерства док се не донесе Закон о јавној својини, који је тренутно у процедури у Министарству финансија.

Атомизиран синдикат

У овом тренутку требало би да дефинишемо где су држава и синдикат. У држави Србији одвија се делимична транзиција, јер се закони доносе по потреби. Није донета национална стратегија, нису донети Закон о реструктурирању, Закон о јавној својини, Закон о реституцији. Садашња власт критикује деведесете године прошлог века, а сада је можда и горе стање. Све оно што слободни људи желе да кажу тешко могу да кажу, истакао је Милан Грујић говорећи о улози синдиката у поступку трансформације комуналних предузећа.

Скенирајући економско стање у земљи, Грујић је подсетио да је три милиона, од укупно 7,5 милиона становника, издржаваних, 1,7 милиона људи ради, а 1,6 милиона грађана Србије прима пензију и то тако што се 46 одсто средстава обезбеђује из директног задуживања у иностранству. Око 650.000 људи прима социјалну помоћ, а 50.000 дневно иде на казан за један оброк.

На питање шта је проблем данас, па и синдиката, Грујић каже да "нисмо свесни дубине економске и друштвене кризе, и потребе да се Србија и синдикат реформишу. Када се у Србији говори о синдикату и реформама прво што се прича јесте чланарина и да би синдикат требало да буде про-

точни бојлер, а нико не говори о реформи и акционом деловању синдиката, и како да се привуку људи да верују у синдикат. Све ово Грујић објашњава чињеницом да је направљена системска институција Социјално-економски савет, и њу је држава предвидела да у поступку приватизације заштити раднике од злостављања, улице, губљење посла кроз социјално-економску одговорну политику. Уместо тога, СЕС не ради скоро четири године, а потписани друштвени договор "био је само за сликање учи избора".

Синдикат је данас атомизиран, и идејно разједињен. Постоји 100 синдиката и више од 20.000 синдикалних организација, акционо растурене. Синдикат би, по речима Грујића, требало да буде демократска контрола система власти, а ми "незнамо шта нам је циљ и где идемо, па зато лутамо". Као други проблем, председник Синдиката комуналаца истиче политизацију синдиката, што је штетно. За синдикат, додаје Грујић, постоји само један интерес а то је интерес за раднике.

Никада се више, наглашава Грујић, није говорило о политичкој демократији и ширини људских права, а на другој страни сужавају се синдикална права. Незадовољан односом власти, Грујић каже да су синдикати више пута били преварени. У фебруару представници Владе, синдиката и крупних тајкуна договорили су се, под слоганом "Стало нам је да крене", о даљим заједничким активностима, али то је остало мртво слово на папиру. Недавно је потписан Социјално-економски споразум у коме је Влада набројала задатке које би она требало да уради, уз обећање да ће исплатити накнаде за здравствено и пензионо осигурање и повезивање радног стажа. Политичка цена уступака је "гурање људи, у процесу приватизације, на биро за запошљавање, а тамо из њиховог фонда не могу људима да исплате накнаде".

Гости

Гости Синдиката запослених у комунално-стамбеној делатности Србије у Врњачкој Бањи били су Бранко Пламенац, председник комуналаца Црне Горе, Зоран Георгијевски, председник комуналаца Македоније, Миле Рибич, председник комуналаца Републике Српске, Рифат Махмутовић из БиХ, чланови Председништва СССС Љубиша Несторовић, Радомир Стевић и Југослав Ристић и Зденек Длугош из Словачке.

Држава, додаје Грујић, никада више није улагала у приватни сектор, а свакодневно се смањује број запослених. Сваког сата 50 људи у Србији губи посао. Очито, неко уложени новац склања и износи из земље.

У одговору на питање какав би синдикат требало да буде, Грујић каже да је снага на утемељености. Синдикату су потребни образовани људи који ће бити достајан и равноправан партнер Влади, иза које стоји 28.000 службеника. Због тога, морају се ојачати институције синдиката, и придобију нови чланови. Синдикат мора, додаје Грујић, да сиђе међу народ и покаже да је спреман да се бори за права и материјални положај запослених. Једино на тај начин синдикат ће бити цењен и поштован. Власт је, коментарише Грујић, бахата, што се види и на многобројним случајевима, као на пример у ГСП Београд где на мала врата доводе турску компанију која ће се старати о наплати и управљању саобраћајем. Синдикат због тога има обавезу да заштити чланство и "пробуди народ".

Моћници и губитници

О мобингу и активностима синдиката на заштити права угрожених радника говорио је Жика Живадиновић, председник Управног одбора Удружења "Стоп мобинг Србија". Ово удружење грађана које је настало у Зрењанину има већ шест повереништава у Србији са око 1.000 чланова који активно учествују у пружању помоћи угроженим радницима. Удружење има, пре свега, за циљ да запослене упозна са Законом и упутити их како да искористе могућност за заштиту. Говорећи о искуствима из праксе, Живадиновић је нагласио да су присутни вертикални и хоризонтални мобинг. Реч је о притисцима које врши надређени или колеге из непосредне средине.

У земљама у транзицији често се јавља стратешки мобинг. Реч је о појави када нови власник у намери да се ослободи вишка радника "купује" појединце који ће вршити притисак и узнемиравати раднике и тако их натерају да напусте фирму.

Жртве мобинга, нагласио је Живадиновић, најчешће су најквалитетнији људи, млади и образовани али и радници пред пензијом. Последице мобинга, поред мобингованог, одражавају се и на породицу али и на предузеће и друштвену заједницу.

Србија је једна од мањег броја европских земаља која је донела овај закон, а Живадиновић је најавио да ће ово удружење од надлежних у земљи тражити да се мобинг, као у Шведској, сврста у кривично дело. Излагање Живадиновића побудило је пажњу учесника семинара који су у великом броју најавили да ће се учланити у Удружење "Стоп мобинг Србија", које своје услуге пружа корисницима, за сада, бесплатно.

Социолог Нада Новаковић говорила је о синдикатима у транзицији, положају радника као и о новој стратегији деловања синдиката. Транзиција у Србији, истакла је Новаковићка, свела се на приватизацију која се од 2000. године убрзавала. Спољни моћници одређивали су модел приватизације, и штитили моћнике, а на другој страни били су радници, као губитници. С обзиром да нема стратегије шта би требало продавати, а шта не, приватизација се одвијала стихијски што је довело до деиндустријализације у земљи. Уништене су поједине гране, а радници су остали без посла. Штрајкови у Србији, објаснила је Новаковићка, одвијали су се у таласима почев од 1958. године па све до данас. Како се приватизација прибли-

жава крају, додала је Новаковићка, штрајкови су све неефикаснији. Она сматра да ће се штрајкови померати ка јавним и јавно-комуналним предузећима, јер њих чека реструктурирање и евентуална приватизација. Говорећи о синдикатима она је истакла да је процес глобализације маргинализовао синдикат, и они се сада боре за очување радних места, а не за нова радна места. Присутна је појава да се капитал сели из земље у земљу и мултинационалне компаније, уз домаћу политичку елиту, дисциплинују раднике, чиме су угрожени и синдикати.

У осврту на положај и деловање домаћих синдиката Нада Новаковић сматра да би функционисање домаћих синдикалних централа требало да се промени. Да би се то остварило потребно је да синдикати имају више образованих и стручних кадрова који би били способни да прате сва збивања и буду равноправан партнер властима. Она тврди да су синдикати у Србији маргинализовани, посебно у процесу приватизације и вођењу социјалног дијалога, и залаже се за деполитизацију синдиката, и посебно је против неких размишљања да синдикат има политичку партију.

Синдикалци у Жичи и Студеници

Боравак у Врњачкој Бањи учесници семинара искористили су да посете манастире Жичу и Студеницу и упознају се са историјом и традицијом тог краја Србије.